basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

VERBRUIKERSTUDIES

NOVEMBER 2013

MEMORANDUM

PUNTE: 200

Hierdie memorandum bestaan uit 23 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A

VRAAG 1.1		
1.1.1	A	Onthou LO 12.1.1 (Maklik) [Verken: 2 - 25; OBE for FET: 3-28; Doing: 7 -34; Suksesvolle: 2-48] (1)
1.1.2	B/D	Onthou LO 12.1.2 (Maklik) [Verken: 2 - 25; OBE for FET: 3-28; Doing: 7 -34; Suksesvolle: 2-48] (1)
1.1.3	C/D	Onthou LO 12.1.2 (Maklik) [Verken: 2 - 25; OBE for FET: 3-28; Doing: 7 -34; Suksesvolle: 2-48] (1)
1.1.4	A	Onthou LO 12.1.2 (Maklik) [Verken: 2 - 25; OBE for FET: 3-28; Doing: 7 -34; Suksesvolle: 2-48] (1)
1.1.5	D	Onthou LO 12.1.2 (Maklik) [Verken: 2 - 25; OBE for FET: 3-28; Doing: 7 -34; Suksesvolle: 2-48] (1)
1.1.6	A	Verstaan LO 12.2.1 (gemiddeld [Verken:54; OBE for FET:50; Doing:55; Suksesvolle: 27} (2)
1.1.7	C	Verstaan LO 12.2.1 (gemiddeld) [Verken:35; OBE for FET: 59; Doing: 64; Suksesvolle: 20]; (2)
1.1.8	D	Onthou LO 12.2.1 (gemiddeld) [Verken: 34; OBE for FET: 77; Doing: 45 ; Suksesvolle:: 22] (2)
1.1.9	C	Verstaan LO 12.2.1 (gemiddeld) [Verken: 42; OBE for FET: 34 ; Doing 50 ; Suksesvolle: 32] (1)
1.1.10	D	Verstaan LO 12.2.3 (gemiddeld) [Verken: 87 ; OBE for FET: 110 ; Doing: 83 ; Suksesvolle: 70] (1)
1.1.11	B	Onthou LO 12.2.5 (Maklik) [Verken: 111 ; OBE for FET: 160 ; Doing: 114 ; Suksesvolle: 107] (1)
1.1.12	C	Onthou LO 12.2.5 (Maklik) [Verken: 111 ; OBE for FET: 160 ; Doing: 114 ; Suksesvolle: 107] (1)
1.1.13	B	Verstaan LO 12.2.6 (Maklik) [Verken: 129 ; OBE for FET: 180 ; Doing: 140 ; Suksesvolle: 113] (1)
1.1.14	D	Onthou LO 12.2.6 (Maklik) [Verken: 123; OBE for FET: 177; Doing: 146; Suksesvolle: 111] (1)
1.1.15	A	Onthou LO 12.2.5 (Maklik) [Verken: 174 ; OBE for FET: 207 ; Doing: 226] (1)
1.1.16	C	Onthou LO 12.4.1 (gemiddeld) { OBE for FET: 226 ; Suksesvolle: 160] (1)
1.1.17	D	Onthou LO 12.4.2 (Maklik) [Verken: 199 ; OBE for FET: 247; Doing: 242; Suksesvolle: 160] (1)
1.1.18	B	Verstaan LO 12.4.2 (Maklik) [Verken; 185; OBE for FET: 239; Doing: 253; Suksesvolle: 169] (1)
		(21)

VRAAG 1.2		
1.2.1	C	(1)
1.2.2	B	(1)
1.2.3	E	(1)
1.2.4	A	(1)
1.2.5	G	(1)
	(5)	Onthou LO 12.4.1 (Maklik) [Verken: 187 ; OBE for FET: 229 ; Doing: 249 ; Suksesvolle: 144]

VRAAG 1.3		
A, D, E, F (Enige volgorde, slegs DRIE)	**(3)**	Onthou LO 12.2.7 (Maklik) [Verken: 171 ; OBE for FET: 205 ; Doing: 218 ; Suksesvolle: 132]

VRAAG 1.4		
A, C, E (Enige volgorde)	**(3)**	Verstaan LO 12.2.1 (Moeilik) [Verken: 29; OBE for FET: 32; Doing: 37 Suksesvolle: 20]

VRAAG 1.5		
1.5.1	G	(1)
1.5.2	F	(1)
1.5.3	A	(1)
1.5.4	D	(1)
1.5.5	C	(1)
	(5)	Onthou LO 12.2.4 (gemiddeld) [Verken: 61; OBE for FET ; Doing: 94; Suksesvolle: 79]

VRAAG 1.6		
B, D, F (Enige volgorde)	**(3)**	Toepas LO 12.1.1 (Moeilik) [Verken: 7; OBE for FET: 2; Doing: 7; Suksesvolle: 2; Eksamen Riglyne]

TOTAAL AFDELING A: 40

AFDELING B: VOEDSEL EN VOEDING

VRAAG 2

2.1 **Noem DRIE voedsels wat allergieë veroorsaak.**

- Grondbone/neute/"tree nuts" (byvoorbeeld okkerneute, pekanneute, kasjoe neute, amandels) ✓, melk (produkte)✓, eiers✓, skulpvis✓, vis,✓ soja (bone)✓, koring (produkte), sjokolade, peulgroente, tamaties, avokadopere, komkommer, aartappels, bessievrugte soos aarbeie, sitrusvrugte soos lemoene, druiwe, pynappel, bees/vark(vleis), hoender, knoffel, sesamiesade, sonneblomsade, bananas (Enige 3) (3)

Nota: Handelsname van produkte word nie aanvaar nie.
Gluten / gisekstrak is nie aanvaarbaar nie
Geen drankies is aanvaarbaar nie (bv tee / koffie)

Onthou LO12.2.1 (Maklik) [Doing: 62; Verken: 47; OBE for FET: 68]

2.2 **Gee TWEE simptome van 'n voedselallergie in elk van die volgende:**

2.2.1 Spysverteringstelsel:
Diarree ✓,opgeblaasdheid/gas/winderigheid✓, spuitbraking/vomering/ naarheid✓ geswolle lippe✓, -tong✓, -mond of keel✓, (maag)krampe of pyn ✓ (Enige 2) (2)

2.2.2 Vel:
Jeukerigheid✓, veluitslag✓, velirritasies✓, galbulte✓, ekseem/droë vel/gebarste vel✓, swelling van die gesig/lippe/tong/mond/keel/ooglede✓, donker kringe onder die oë✓ (Enige 2) (2)

Onthou LO 12.2.1 (gemiddeld) [Doing: 62; Verken: 47; OBE for FET: 68; Suksesvolle: 26; CLS: 94]

2.3 **<u>Verduidelik</u> die verskil tussen *voedselallergieë* en *voedsel-intoleransies* deur onderstaande tabel te voltooi:**

KRITERIA	VOEDSELALLERGIEË	VOEDSEL-INTOLERANSIES	
Tipe respons/reaksie in die liggaam	Respons teen immuun-sisteem/immunologiese respons✓ Liggaam sien 'n skadelose bestanddeel/proteïen as gevaarlik/'n bedreiging✓ Lewensgevaarlik/fataal/ernstig✓ 'n Vinnige respons/reaksie✓ (Enige 1)	Teenstrydige/negatiewe reaksie teen voedsel✓ Liggaam sien 'n chemiese bestanddeel in voedsel as skadelik/liggaam het 'n tekort aan 'n ensiem om 'n voedsel-bestanddeel te verteer✓ Nie lewensgevaarlik / ongemaklik/ernstig nie✓ 'n Stadige respons/reaksie✓ (Enige 1)	(2)
Immuunstelsel betrokkenheid **Ja of nee mag nie aanvaar word nie**	Liggaam produseer teenliggaampies/immunoglobulien (IgE) om die skadelike substanse/bestanddele/allergene te beveg ✓ Immuunstelsel betrokke✓ (Enige 1)	Immuunsisteem nie betrokke nie/geen effek✓ (Enige 1)	(2)

Nota: Die antwoorde moet duidelik verskille in verskillende kolomme uitwys.

Verstaan LO 12.2.1 (moeilik) [Doing: 61; Verken: 70; OBE for FET 65; Suksesvolle: 25; CLS: 92]

2.4 2.4.1 **Gee 'n kort beskrywing van die voedselverwante gesondheidstoetsand *hoë cholesterol*.**

Hoë cholesterol ontwikkel wanneer groot hoeveelhede cholesterol/lae-digtheid lipoproteïene✓ in die are gedeponeer word✓. Die are vernou/verstop/beperk bloedvloei, ✓sny suurstof toevoer na die brein/hart af✓vergroot die risiko vir hartvatsiektes/hartaanval/arteroskLerose/beroerte vergroot. ✓ (4)

Onthou LO 12. 2.1(Maklik) [Doing:48; Verken:30; Suksesvolle: 23; Eksamen Riglyne]

2.4.2 **Verduidelik hoe die gereelde nagaan van bloed cholesterol-vlakke tot voordeel kal wees vir 'n persoon wat aan hoë cholesterol ly.**

Cholesterol versamel stadig/byna ongesiens/geen simptome/kan geneties/oorerflik wees✓, dus is die gereelde nagaan/ bloedtoetse noodsaaklik om bewuswording te kweek/kan toestand aan lig bring✓, slegs dan kan die toestand beheer word/medikasie geneem word/veranderinge aan diet- en leefstyl gemaak word✓. (Enige 2) (2)

Verstaan LO 12.2.1(gemiddeld) [Eksamen Riglyne], Suksesvolle: 23,

2.4.3 **Noem VYF <u>dieetriglyne</u> om hoë cholesterol te bestuur.**

- Beheer die hoeveelheid vet/versadigde vet/sommige seekos wat op 'n daaglikse basis geëet word✓
- Rooster kos en nie braai nie/sny sigbare vet af✓.
- Eet baie vesel/oplosbare vesel/hawermoutvesel /peulgroente.✓
- Eet baie vrugte en groente/uie/knoffel/anti-oksidante✓
- Eet minder hoë-vet suiwelprodukte/gebruik laevet suiwelprodukte✓
- Vermy verborge vet/transvetsure in jou dieet bv. geprosesseerde voedsel/gemorskos bevat vet ✓
- Eet meer omega 3 vetsure/vis✓
- Eet meer lae GI-voedsel✓
- Neem minder verfynde koolhidrate/suiker in✓
- Verminder alcohol-inname✓
- Eet minder voedsel wat cholesterol bevat bv eiergeel/orgaanvleis✓
- Kies meer (poli-/mono-) onversadigde vette, bv. Olive oil, canola oil, avokadopere, margarien <u>indien poli-onversadig</u> ✓
- Neem meer water in✓
- Vermy <u>hoë/uitermatige</u> sout inname✓ (Enige 5) (5)

Nota: MOENIE leefstylveranderinge aanvaar nie

Verstaan LO 12.2.1 (gemiddeld) [Doing: 48; Verken: 31; Suksesvolle: 23; CLS: 84]

2.5 2.5.1 **Verduidelik wat bedoel word met *glukemiese indeks* (GI)**

Die Glukemiese Indeks (GI) klassifiseer✓ voedsel op 'n skaal/meting/waarde van 0-100/laag to hoog✓, volgens hul werklike effek op die bloedglukose vlakke/spoed/tempo waarteen glukose in die bloedstroom vrygestel word✓.

(Enige 2)

(2)

Nota: Leerders hoef nie spesifiek te wees oor die meting nie (hoef nie 0-100/laag tot hoog te noem nie)

Verstaan LO 12.2.1 (Maklik) [Eksamen Riglyne; Suksesvolle:29; OBE for FET:52; Doing: 57]

2.5.2 **Identifiseer DRIE tipes voedsel in die maaltydplan hierbo wat voordelig sal wees vir diabete as hulle die glukemiese indeks (GI)-konsep toepas.**

Volgraanbrood✓, volroommelk✓, laevet gewone joghurt✓, muesli✓, bloubessies✓. (Enige 3) (3)

Nota: Leerlinge mag melk, joghurt brood noem

Onthou LO 12. 2.1 (gemiddeld) [Eksamen Riglyne Suksesvolle:309; OBE for FET:52; Doing: 57]

2.5.3 **Verduidelik waartom hierdie maaltydplan geskik is vir iemand wat aan osteoporose ly.**

DIe maaltydplan bevat:

- Melk✓, joghurt✓ en kaas✓ wat baie kalsium bevat,✓ fosfor✓ vir sterk bene en tande✓en Vitamien D✓ wat kalsium-absorbsie bevorder en sterk bene vorm/verminder die verlies aan beendigtheid ✓
- Bloubessies✓ bevat baie Vitamen C✓wat kollageen/bindweefsel vorm om die beenstruktuur te ondersteun✓
- Muesli✓ bevat fosfor✓ wat bene versterk.✓ (Enige 5) (5)

Nota: Ken een punt toe vir suiwelprodukte

Toepas LO 12.2.1 (gemiddeld) [Doing: 53; Verken: 33; OBE for FET: 71, Oxford p 22x]

2.5.4 **Evalueer die geskiktheid van die <u>maaltydplan</u> vir 'n persoon wat aan anemie (bloedarmoede) ly.**

- Yster is noodsaaklik om hemoglobien te vorm✓wat anemie verhoed/kan beheer. ✓
- Piesang/volgraanbrood✓ bevat foliensuur ✓- ‘n tekort aan foliensuur kan anemie veroorsaak✓
- Die koffie✓verhoed/inhibeer die absorbsie van yster✓
- As die muesli rosyne✓ bevat wat ‘n goeie bron van yster is ✓ sal hemoglobien gevorm word ✓
- Rosyne bevat nie-haem yster✓ wat nie so maklik deur die liggaam geabsorbeer word nie.✓
- Geen voedsel/vleis/lewer✓ wat goeie bron van yster is nie✓
- Geen goeie bronne van haem yster✓ wat beter deur die liggaan geabsorbeer✓ word nie.
- Die bloubessies✓ bevat Vitamien C✓ wat die absorbsie van yster bevorder✓ maar die rol van die bloubessies in hierdie geval is minimaal.
- Melk,/kaas/joghurt ✓ bevat Vitamien B12 ✓wat ‘n sekere tipe anemie kan beheer ✓

Gevolgtrekking:
Die maaltydplan is nie geskik vir mense wat ly aan anemie weens ‘n gebrek aan yster nie✓

OF

Die maaltydplan is geskik vir mense wat ly aan anemie weens ‘n gebrek aan Vitamien B12/foliensuur. ✓ (Any 8) (8)

Nota: Punte word slegs gegee vir die voedselsoort as dit verband hou met die verduideliking.

Evalueer LO 12.2.1 (Moeilik) [Doing: 48; Verken: 31; OBE for FET: 78, Suksesvolle: 22]

TOTAAL AFDELING B: 40

AFDELING C: KLEDING

VRAAG 3

3.1 **Noem VIER stappe in die beplanning van 'n basiese klerekas vir die werksomgewing.**

- Bepaal jou behoeftes/voorraad opname/inventaris✓
- Evalueer die bestaande klerekas✓
- Analiseer die beskikbare hulpmiddels✓
- Stel 'n lys op van items/kledingstukke wat benodig word om die bestaande klerekas aan te vul/te komplementeer✓ (4)

Nota: Verkieslik in die logiese volgorde soos bo maar enige volgorde sal aanvaar word.

Onthou LO 12.2.3 (Maklik) [EksamenRiglyne: 7, OBE for FET: 119, Suksesvolle: 69; Verken: 87]

3.2 3.2.1 **Verduidelik die boodskap (<u>nieverbale kommunikasie</u>) wat deur elk van die geïllustreerde hoofbedekkings (A–C) oorgedra word.**

Prentjie A:

- Beroep /aktiwiteit ✓want dit word gedra deur mense wat in 'n kombuis werk/voedsel voorberei/sjef✓.
- Kan ook 'n aanduiding van iemand se eiendom/besitting wees (Sjef Smith) ✓
- Die hoogte/vorm dui die sjef se rang/posisie aan✓
- In hierdie geval kan die person herken/geïdentifiseer word✓ (Enige 3)

Nota: Higiëne is nie nie-verbale kommunikasie nie

Prentjie B:

- Dui geloof✓aan want dit word deur vroue van die Moslem geloof gedra ✓
- Tipies van die Asiatiese/Oosterse kultuur✓
- Dit is geslagspesifiek/vroulik✓
- Die persoon is ‘n gebtroue/lojale/konserwatiewe/ beskeie/gehoorsame Moslem/toon respek ✓ (Enige 3)

Prentjie C:

- Aktiwiteit✓mense wat buitemuurse oefening doen/ aan sport deelneem ✓
- Sportiewe/prettige persoonlikheid/ontspanne uitkyk✓
- Kan ook 'n aanduiding van handelsmerk-lojaliteit wees✓/maak 'n modestelling. ✓ (Enige 3) (3 x 3) (9)

Verstaan LO 12.2.3 (gemiddeld) [Eksamen Riglyne; CLS: 112; Suksesvolle: 63; Doing 76; Verken 79]

3.2.2 **Identifiseer die handelsmerketiket wat in die prentjies geïllustreer word**.

- Nike✓ (1)

Onthou LO 12.2.4 (Maklik) [Suksesvolle: 83, Verken:76, OBE for FET: 136]

3.2.3 **Verduidelik waarom jong volwassenes verkies om klere met handelsmerke te dra.**

- Aanvaarding deur portuurgroep/konformiteit/sosiale stand/gevoel dat hy/sy daar hoort is vir jong volwassenes baie belangrik.✓
- Handelsmerketikette impliseer gewaarborgde, kits-populariteit/vriende/aansien/fisiese aantrekkingskrag✓
- Handelsmerketikette verhoog die selfvertroue/selfwaarde/voel goed oor hulself✓
- Die dra van handelsmerketikette skep 'n indruk van rykdom/finansiële status/sukses ✓
- Handelsmerke is ‘n aanduiding van (goeie) kwaliteit✓
- Modieus/nuutste modeneigings word weerspieël in handelsmerk klere
- Handelsmerke is ‘n aanduiding van goeie smaak/styl (Enige 4) (4)

Verstaan LO 12.2.4 (gemiddeld) [Suksesvolle: 83, OBE for FET: 135, Doing: 103]

3.3 3.3.1 **Verduidelik die term *haute couture*.**

- Hoogmode/Haute couture is 'n versameling nuwe/eksklusiewe/oorspronklike kledingstyle ✓
- wat geskep word deur mode-ontwerpers ✓ en
- slegs deur 'n paar modeleiers gedra word✓
- Klein hoeveelhede van hierdie items word ervaardig/gemaak✓.
- Hierdie items is baie duur ✓
- Goeie kwaliteit/vakmanskap✓ (Enige 3) (3)

Onthou LO 12.2.4 (gemiddeld) [Eksamen Riglyne; Doing: 95; Verken: 64; OBE for FET: 130]

3.3.2 **Daar is vyf stadiums in die modesiklus. Verduidelik die volgende stadia wat in die uittreksel voorkom.**

(a) Innovering/ bekendstelling/ loods/ ontluikende
Nuwe eksotiese/glansryke modes/klere word by die modeweek vertoon✓
Op hierdie stadium is die ontwerpe net by die ontwerpers beskikbaar✓ (2)

(b) Opgang/ groei
Kettingwinkels en individuele klante plaas bestellings✓.
Meer mode-items word geproduseer/gemaak/meer mense dra dit/meer klere word gemaak en word aan meer winkels/mense verkoop.✓ (2)

Nota: Geen algemene verduidelikings, moet verwys na die uittreksel

Toepas LO 12.2.4 (Moeilik) [Eksamen Riglyne; Suksesvolle: 80; Doing: 96; Verken: 68; CLS: 145; FET for OBE: 107]

3.4 3.4.1 **Verduidelik hoe massa media die verbruiker se koopgedrag/ gewoontes beïnvloed**.

- Tydskrifte het dikwels artikels/advertensies oor die nuutste modes in/lig verbruikers in oor die nuutste modeneigings✓.
- Skep ‘n begeerte/verwagting om die nuuste modes te bekom.✓
- Advertensies/artikels in tydskrifte moedig verbruikers aan om te koop en beïnvloed dus die koopgewoontes/gedrag✓.
- Om die nuutste modeneigings en handelsmerketikette te adverteer word populariteit/ vriende/aanvaarding/ belangrikheid/fisiese aantrekkingskrag gewaarborg✓.
- Die media/tydskrifte/advertensies mag dalk impliseer dat 'n mens se selfvertoue verhoog word deur spesifieke handelsmerke/modes te dra✓.
- Massa media soos tydskrifte/TV/internet/koerante/radio versprei modenuus baie vinnig na 'n groot verskeidenheid mense✓. Dit veroorsaak ‘n groter aanvraag na mode verandering✓.
- Bemarking in die massa media wil verbruikers oortuig/beïnvloed om die belangrikheid van mode en ook modeverandering te aanvaar.✓ (Enige 5) (5)

Toepas LO 12.2.4 (gemiddeld) [Suksesvolle: 83; Verken: 74]

3.4.2 **Die verbruiker in die spotprentjie konformeer.**
Gee redes waarom.

- Die verbruiker/vrou in die spotprentjie volg nie haar eie kop/smaak/individualiteit nie✓ maar konformeer deur keuses te maak op grond van die tydskrif se aanbevelings.✓
- Sy wil aanvaar word/deel van 'n groep wees/modieus.✓ (3)

Toepas LO 12.2.3 (gemiddeld) [Eksamen Riglyne; Doing: 77]

3.5 **Evalueer die geskiktheid van die uitrusting vir 'n onderhoud vir 'n professionele werk**.

- Die uitrusting is NIE geskik vir 'n onderhoud vir 'n professionele werk nie ✓

(1)

Redes:

- Die swart linnebaadjie is formeel ✓ en geskik.✓
- Linne kreukel maklik✓ en mag dalk onnet/informeel voorkom✓
- T-hemp nie geskik nie omdat dit te informeel is ✓ want dit het nie 'n kraag nie/behoort ‘n kraag te hê ✓.
- Langbroek nie geskik nie die pype is opgerol ✓ kleur is ligblou✓. 'n Informele/ontspanne voorkoms is geskep✓.
- Die man dra 'secret socks' dit is nie geskik nie omdat dit informeel is✓.
- Die skoene is nie geskik nie die sole se ligte kleur skep 'n informele voorkoms.✓
- Die uitrusting bevat te veel kleure en skep daarom ‘n informele voorkoms.✓
- Die algehele voorkoms is netjies ✓maar nie professioneel nie ✓omdat dit te informeel/ontspanne is✓. (Any 6) (7)

Nota: Aanvaar slegs antwoorde wat na die uitrusting verwys en nie na lyftaal nie.
Geen punt word toegeken vir die identifikasie van items nie, dit moet ondersteun word.

Evaluating LO 12.2.3 (Moeilik) [Verken: 83, Suksesvolle: 57, OBE for FET: 110, Doing: 78]

TOTAAL AFDELING C: 40

AFDELING D: BEHUISING EN SAGTE MEUBLEMENT

VRAAG 4

4.1 4.1.1 (a) **Identifiseer die huidige tipe huiseienaarskap van Lloyd en Grace.** (1)

Voltitel/vrystaande eiendom/alleen eienaarskap ✓

Onthou LO 12.2.5 (Maklik) [Suksesvolle: 100; Doing: 108; OBE for FET: 155]

(b) **Identifiseer die toekomstige tipe huiseienaarskap van Lloyd en Grace**

Deeltitel(eienaarskap) ✓ (1)

Nota: Nie huur nie

Onthou LO 12.2.5 (Maklik)) [Suksesvolle: 100; Doing: 108; OBE for FET: 155]

4.1.2 **Noem DRIE voordele vir Lloyd en Grace om hulle eie huis te besit.**

- Wettige eienaarskap gee 'n gevoel van onafhanklikheid/ trots/gemoedsrus/sekuriteit/eienaar kan hul nie vra om uit te trek nie ✓
- Eiendom kan as sekuriteit/kolateraal vir verdere banklenings gebruik word ✓
- 'n Goeie belegging✓ omdat die waarde van die eiendom toeneem ✓
- Kan 'n profyt/wins maak indien die huis verkoop word/profyt/ wins kan gebruik word om 'n tuiste in 'n aftree-oord te koop✓
- Hulle kan die huis verhuur (wanneer hul na die aftree-oord verhuis.) ✓
- Kan veranderinge aanbring sonder ander mense se toestemming ✓
- Hul seun/Keith kan die huis erf ✓
- Dit het hul aangemoedig om vir ‘n langtermyndoelwit te spaar. ✓ (Enige 3) (3)

Onthou LO 12.2.5 (Maklik) [Suksesvolle: 102; CLS: 163; Verken: 104; Doing: 117; OBE for FET: 136]

4.1.3 **Na aftrede sal hul huisonderhoud-verantwoordelikhede verander. Noem hierdie veranderinge.**

- Sal nie meer die tuindienste benodig nie ✓ en Lloyd sal nie meer 'n swembad hoef te versorg nie✓.
- Hy sal ‘n heffing✓ moet betaal omdat die regspersoon van die aftree-oord verantwoordelik is vir die gronde / gemeenskaplike areas / buitekant van die huis ✓
- Hulle sal slegs die area rondom hul eenheid✓ en die ruimte binne-in hul eenheid moet versorg ✓
- Loyd sal nie langer die buitekant van die huis instand hoef te hou nie omdat die regspersoon daarvoor verantwoordelik is.✓ (Enige 4) (4)

Toepas LO 12.2.5 (gemiddeld) [Verken: 105, Doing:108, Suksesvolle:102, OBE for FET: 154]

4.1.4 **Verduidelik kortliks waarom dit vir Keith ‘n goeie opsie is om verblyf te huur.**

- Aanvanklik is dit goedkoper om te huur as te koop. ✓
- Hy betaal 'n vasgestelde bedrag vir 'n sekere tydperk ✓en sal nie deur veranderde rentekoerse beïnvloed word nie✓. Hy kan behoorlik begroot/spaar ✓om sy eie eiendom te koop.✓
- Hy sal geld spaar omdat hy nie erfbelasting hoef te betaal nie ✓/ eiendom te onderhou nie ✓/meubels te koop as hy 'n gemeubileerde woonstel huur✓/ versekering op die eiendom/huiseienaarksap versekering te betaal nie ✓(moet huisinhoud versekering betaal)
- Dit sal maklik wees om te verhuis as hy oorsee werk kry.✓

(Enige 5) (5)

Verstaan LO 12.2.5 (gemiddeld) [Suksesvolle: 101, Doing: 109, Verken 103, OBE for FET: 156]

4.1.5 **Noem VYF bepalings, wat in die Huurooreenkoms ingesluit behoort te word, wat <u>Keith sal beskerm</u>.**

- Okkupasie datum ✓
- Huurtydperk ✓
- Hernuwing van huurooreenkoms (is die hernuwing outomaties of onderhewig aan sekere voorwaardes?) ✓
- Die huurbedrag/maandelikse bedrag wat betaal moet word✓
- Verhoging van huurbedrag ✓
- Waar en wanneer die bedrag betaal moet word✓
- Tydperk van kennisgewing/kennisgewing vir kansellasie van hoorkontrak ✓

- Klousule wat aandui wie verantwoordelik is vir die betaling van water, elektrisiteit en ander rekening wat verband hou met die eenhede/klousule wat enige 'addisionele betalings' aandui.✓
- Klousule wat die deposito aandui (bedrag, voorwaardes waaraan voldoen moet word voordat dit terugbetaal word) ✓
- Onderverhuring (meld toepaslike beperkings ✓
- Klousule in verband met die finale inspeksie in die teenwoordigheid van die huurder ✓
- Lys van meubels wat as 'n aparte inventaris aan die huurooreenkoms geheg word.✓ (Enige 5) (5)

Onthou LO 12.2.5 (gemiddeld) [Verken: 101; Oxford: 102; OBE for FET: 152; CLS: 161 Doing: 109, Verken: 101

4.2 4.2.1 **Gee redes waarom wasmasjien A meer geskik sal wees vir die afgetrede egpaar.**

- Maklik vir ouer mense om te gebruik ✓omdat hulle nie hoef te buk nie✓
- Dit is goedkoper / deposito / maandelikse paaiement is minder ✓ hulle sal dit kan bekostig. ✓
- Hulle kan groter bondels minder gereeld ✓ was en so tyd/energy/elektrisiteit/water/geld ✓

(3)

Toepas LO 12.2.6 (gemiddeld)

4.2.2(a) **Bereken die totale koste van wasmasjien A as dit op huurkoop gekoop word. Toon ALLE berekeninge.**

R173,00 x 36 maande ✓ = R6 228,00 ✓
R6 228,00 + R290,00 ✓ = R6 518,00 ✓

(4)

Nota: ‘n punt sal nie toegeken word vir verkeerde berekenings nie maar sal nie gepenaliseer word as verdere berekenings korrek is nie. (Neem fout in ag tydens nasien)

Toepas LO 12.2.6 (gemiddeld) [Suksesvolle: 113; Verken: 192; Doing: 248]

4.2.2(b) **Bereken die verskil tussen die kontantprys en die huurkoopprys van wasmasjien B. Toon ALLE berekeninge.**

R210,00 x 36 = R7 560,00 ✓
R7 560,00 + R370,00 = R7 930,00 ✓
R7 930,00 - R3 699,00 = R4 231,00 ✓ (3)

Nota: ‘n punt sal nie toegeken word vir verkeerde berekenings nie maar sal nie gepenaliseer word as verdere berekenings korrek is nie. (Neem fout in ag tydens nasien)

Toepas LO 12.2.6 (gemiddeld) [Suksesvolle: 113; Verken: 192; Doing: 248

4.3 **Noem DRIE voordele van die installering van ‘n Eskom-verhittingspomp**

- Die hittepomp kan die koste van die verhitting van water tot 67% verminder/ bespaar 67% op die koste van die verhitting van water / spaar geld / spaar elektrisiteit✓
- Eskom sal ‘n karting gee / van die geld terug betaal✓, dus is dit goedkoper / meer bekostigbaar ✓
- Deur die hittepomp te installeer sal ‘n mens ‘n groener leefstyl volg / die omgewing beskerm / omgewings-vriendelik wees / nie-hernubare hulpbronne beskerm / spaar / energie-doeltreffend✓ (Any 3) (3)

Understanding LO 12.3.4 (easy) [Source: information from extract]

4.4 **Gee goeie redes waarom Keith tydens ‘n resessie in eiendom moet belê.**

- Dit sal goedkoper wees om tydens die resessie te koop✓omdat baie mense hul huise sal moet verkoop teen laer pryse ✓omdat hul nie hul lenings kan betaal nie✓
- Omdat die huispryse laer/goedkoper is/kopersmark ✓ sal Keith ‘n groter eiendom kan koop. ✓
- Keuse is groot omdat daar baie huise is om van te kies. ✓
- Rentekoers is lag dus behoort dit maklik te wees om ‘n lening te verkry✓
- Aanvanklike betaling (lening) sal laer wees as gevolg van die lae rentekoers.✓
- Dis 'n goeie belegging om 'n huis te koop ✓ want die waarde neem toe ✓
- Indien die eiendom later verkoop word, ✓ kan 'n wins/profyt gemaak word ✓
- Die aanvraag vir huurhuise sal vergroot ✓omdat mense huise wil huur nadat hulle hul eie huise verkoop het ✓
- Keith kan die huis verhuur ✓(as hy oorsee gaan) en sodoende nog 'n inkomste hê/genereer ✓ (Any 8) (8)

Note: Accept any (8) or (4 x 2)

Analiseer LO 12.2.5 (Moeilik) [Doing:108, Verken: 013, Suksesvolle: 102, OBE for FET: 157]

TOTAAL AFDELING D: 40

AFDELING E: TEORIE VAN PRODUKSIE EN ENTREPRENEURSKAP

VRAAG 5

5.1 5.1.1 **Definieer die term *teikenmark***

- 'n Groep verbruikers/mense wat moontlik 'n produk sal koop✓
- Potensiële kopers van ‘n produk✓
- Hierdie groep het dieselfde eienskappe ✓ (Enige 1) (1)

Onthou LO 12.4.2 (Maklik) [Verken:180; Doing: 246; OBE for FET: 215; Suksesvolle: 166]

5.1.2 **Identifiseer Pete se hoofteikenmark.**

- Toeriste ✓ (1)

Onthou LO 12.4.2 (Maklik) [Verken:180; Doing: 246; OBE for FET: 215; Suksesvolle: 166]

5.2 5.2.1 **Hoeveel moet Pete sy werkenemers betaal as hulle soms op 'n Sondag moet werk?** (1)

- Dubbel/1,5 maal die normale tarief/normale uurlikse tarief (vir die dag) ✓

Nota: Moenie oortyd of meer as normaal aanvaar nie

Verstaan LO 12.4.2 (Maklik) [Verken: 199; OBE for FET: 247; Doing: 249]

5.2.2 **Volgens arbeidswetgewing het Pete verantwoordelikhede teenoor sy werknemers. Op hoeveel verlof is Pete se werknemers geregtig?**

Jaarlikse verlof:

- 21 agtereenvolgende dae per jaar ✓
- 1 dag leave vir elke 17 dae gewerk✓
- 1 uur vir elke 17 uur gewerk ✓

Siekverlof:

- In ‘n drie-jaar-siklus ✓is die werknemer geregtig op ses weke betaalde siekverlof. ✓
- Tydens die eerste ses maande, ✓is ‘n werknemer geregtig op een dag betaalde siekverlof vir elke 26 dae wat gewerk is. ✓

Kraamverlof:

- ‘n Swanger werknemer is geregtig op vier aaneenlopende maande✓ onbetaalde kraamverlof. ✓

Gesins / familie verantwoordelikheids verlof:

- Werknemers wat ten minste vier maande gewerk het✓ en wat meer as vier dae per week werk, ✓is geregtig op drie dae betaalde family responsibility lverlof per jaar✓ (Enige 2) (2)

Onthou LO 12.4.2 (Maklik) [Verken: 199; OBE for FET: 247; Doing: 249]

5.2.3 **Stel TWEE aspekte voor wat Pete in ag moes neem het toe hy die dubbelmotorhuis omskep het om die volgende vir sy werknemers te verseker:**

(a) 'n Veilig werkomgewing :

- Goeie ventilasie ✓
- Voldoende beligting ✓
- Veilige vloere/vloere wat nie glad is nie ✓
- Genoeg bergruimte ✓
- Veilige elektriese kragpunte ✓
- Moet aan die reëls en regulasies, soos uiteengesit in die Wet op Beroepsgesondheid en Veiligheid , voldoen✓ (Enige 2) (2)

(b) 'n Gemaklike werkomgewing:

- Goeie ventilasie ✓
- Goeie klimaatsbeheer ✓
- Voldoende en geskikte werkspasie ✓
- Gebruikersvriendelike uitleg/produksielyn moet maklik wees om te gebruik. ✓
- Sanitasie/toiletgeriewe ✓
- Plek om te rus/eet ✓
- Korrekte hoogte van werkoppervlakke/toonspasie (Enige 2) (2)

Nota: Verwysings na losstaande items is nie aanvaarbaar nie

Toepas LO 12.4.1 (gemiddeld) [OBE for FET: 204; Suksesvolle: 146; Doing: 256; Verken: 192; CLS: 322]

5.3 5.3.1 **Gee VIER redes waarom Pete voorraadkontrole van die grondstowwe moet doen.**

- Help Pete om te weet wanneer om weer voorraad te bestel en hoeveel om te bestel/verbeter aankope./ Om te weet of hy genoeg voorraad het sodat hy kan bestel voordat produksie begin. ✓
- Mors nie geld nie omdat daar te veel voorraad/verkeerde voorraad is/ help om die "net betyds" beginsel toe te pas ✓
- Klein probleme bv swak kwaliteit grondstowwe kan dadelik uitgesorteer word. ✓
- Help om diefstal te verhoed✓ omdat voorraad wat verdwyn die wins/begroting sal affekteer (swak beheer oor geld). ✓
- Dit spoor werknemers aan om verstandig en versigtig met die voorraad te werk. ✓
- Om te verseker dat Pete ekstra voorraad op hande het, sodat die produksieproses nie vertraag word nie✓
- Sodat Pete kan bepaal of daar genoeg beskikbare bergruimte is vir nuwe voorraad.✓
- Verbeter sy kosteberekening ✓
- Verhoed vermorsing omdat grondstowwe nie bederf nie (nie kos nie) /pas "eerste in eerste uit" beginsel toe ✓ (Enige 4) (4)

Onthou LO 12.4.1 (Maklik) [CLS: 325; Verken: 191; Suksesvolle: 150]

5.3.2 **Verduidelik waarom Pete se produkte suksesvol is.**

- Goeie waarde vir geld ✓
- Uniek/Eg Suid- Afrikaanse produk ✓
- Grondstowwe is plaaslik beskikbaar ✓
- Goeie verkooppunt✓
- Voorsien in teikenmark/toeriste se behoeftes✓
- Advertensies op die internet ✓ (Enige 3) (3)

Verstaan LO 12.4.2 (gemiddeld) [Verken: 181; OBE for FET: 235]

5.3.3 **Noem TWEE belangrike kriteria vir die verpakking van die produkte wat gepos gaan word.**

- Sterk/stewig✓
- Duursaam✓
- Beskerm die produk/produk behou vorm✓
- Goed verseël / bestand teen peutery✓
- Waterdig✓
- Veilig✓
- Liggewig✓
- Dui aan of dit breekbaar is / hierdie kant op✓ (Enige 2) (2)

Verstaan LO 12.4.1 (gemiddeld) [Verken: 183; Doing: 253; Suksesvolle: 169]

5.3.4 **Stel TWEE maniere voor waarop Pete etikettering kan gebruik om die verkoop van sy produkte aan toeriste te bevorder**.

- Waar dit vervaardig is/Suid-Afrika✓ / gemaak van plaaslike grondstowwe✓
- Wanneer die etiket ontwerp word, gebruik Suid-Afrikaanse kleure/ vlag/ simbole/prentjies van produkte / inligting ivm die produk✓
- Aantreklik✓
- Slagspreuk wat aandag trek✓ (Enige 2) (2)

Nota: Trots Suid-Afrikaans kan nie aanvaar word nie want die scenario dui nie aan dat dit gerigistreer is nie.

Verstaan LO 12.4.1 (gemiddeld) [Verken: 184; Doing: 253; Suksesvolle: 167]

5.4 5.4.1 **Pete se onderneming produseer 1 100 produkte per week. Die koste van die grondstowwe per week is R18 000,00. Hy voeg 30% by om oorhoofse kostes te dek en 75% vir profyt/wins (105% prystoeslag). Bereken die totale produksie koste per produk. Toon ALLE berekeninge.**

Koste van die grondstowwe per produk:
$\frac{18\ 000}{1\ 100}$ ✓ = R16,36 ✓

Oorhoofsekostes:
R16,36 x 30% ✓ = R4,91 ✓

Totale produksiekostes = koste van grondstowwe + oorhoofsekostes
= R16,36 + R4,91
= R21,27 ✓

OF

Totale oorhoofsekostes:
R18 000 x 30% ✓= R5 400 ✓
Totale produksiekostes = R18 000 + R5 400 = R23 400 ✓
Totale produksiekostes per produk = $\frac{R23\ 400}{1\ 100}$ ✓
= R21,27 ✓ (5)

Nota: Ander metodes van berekening moet aanvaar word indien dit korrek is.
Neem foute in ag tydens nasien

Toepas LO 12.4.3 (gemiddeld) [OBE for FET: 222; Verken: 192; Suksesvolle: 298]

5.4.2 **Bereken die verkoopprys per produk. Rond die verkoopprys af tot die naaste Rand.**
Toon ALLE berekeninge.

R16,36 ✓x 105% ✓= R17,18✓
R17,18 + R16,36 = R33,54✓
Rond af = R34,00 ✓

OF

R18 000 x 105% ✓ = R18 900 ✓
R18 000 + R18 900 = R36 900 ✓
$\frac{R36\ 900}{1\ 100}$ = R33,5454 (R33,55) ✓
Rond af = R34,00 ✓

OF

R21.27✓ x 70%✓ = R14.89✓
R21.27 + R14.89 = R36.16✓
Rond af = R36.00✓

Nota: Ander metodes van berekening moet aanvaar word indien dit korrek is.
Merk saam met foute.

Toepas LO 12.4.3 (gemiddeld) [OBE for FET: 222; Verken: 192; Suksesvolle: 298]

5.4.3 **Verduidelik wanneer die gelykbreekpunt bereik sal word. Berekeninge word NIE vereis nie.**

- Die gelykbreekpunt sal bereik word wanneer die verkope✓ die produksiekoste dek✓
  OF
- Die punt waar al die kostes✓ van die produk deur die verkope gedek word✓
  OF
- Die punt waar die inkomste✓ gelyk is aan die totale koste van die onderneming✓
  OF
- Die gelykbreekpunt is die minimum hoeveelheid verkope✓ wat benodig word om 'n verlies te verhoed✓
  OF
- Die onderneming het die geld gemaak✓ wat op die produksie spandeer is✓ (2)

Onthou LO 12.4.3 (Maklik) [Suksesvolle: 177; CLS: 4]

5.5 **Bespreek kortliks die moontlike impak van 'n vervoerstaking op die produksie van die produkte.**

- Werknemers kan dalk nie by die werk kom nie/afwesig. ✓
- Werknemers kom dalk laat by die werk. ✓
- Werknemers moet dalk vroeg huistoe gaan. ✓
- Minder produkte word vervaardig✓ omdat werkers vir 'n korter tyd sal werk✓
- Geen/ minder voorraad/ produkte word afgelewer✓ en daarom word kliente / inkomste verloor✓
- Geen inkomste, dus kan werknemers nie betaal word nie/geen verkope, dus geen inkomste nie ✓
- Onderneming moet dalk sy deure sluit agv die staking✓

(Enige 3) (3)

Analiseer LO 12.4.2 (Moeilik) [Verken: 196; Suksesvolle: 172; Doing:250; OBE for FET: 235]

5.6 **Verduidelik, met redes, hoe die verhoging van elektrisiteitstariewe die volhoubare winsgewendheid van Pete se onderneming kan beïnvloed.**

- Die **volhoubare winsgewendheid** van die onderneming kan **negatief** geaffekteer word ✓ (1)

Redes:

- Verhoogde elektrisiteitstariewe/pryse sal die oorhoofse koste/ produksiekoste verhoog ✓ en hy sal minder wins maak✓
- Pete sal moontlik die verkoopprys moet verhoog✓om 'n redelike wins/profyt te maak ✓
- As gevolg van 'n hoër verkoopprys, sal minder produkte verkoop word ✓
- 'n Verhoging in die elektrisiteitstarief/prys sal tot gevolg hê dat plaaslike verbruikers minder geld tot hul beskikking sal hê om Pete se produkte te koop ✓ (Enige 4) (5)

Analiseer LO 12.4.3 (Moeilik) [Verken: 196; Suksesvolle: 172; Doing:250; OBE for FET: 235]

TOTAAL AFDELING E: 40
GROOTTOTAAL: 200

Kopiereg voorbehou